

<https://doi.org/10.36007/4485.2023.45>

AZ EGYHÁZTAGSÁG KÉRDÉSÉNEK EGYHÁZJOGI ÚJRAGONDOLÁSA

Alfréd SOMOGYI¹

ABSTRACT

The study deals with the question of church membership. At present, according to the Constitution of the Reformed Christian Church in Slovakia, a member of a church must meet ten conditions altogether in order to become a full member of the church. This regulation has been outgrown by time and church practice. The present study explores and studies the current regulation of church membership in various Christian denominations. It also pays particular attention to and reviews the main stages of the regulation of church membership in the history of Reformed law. It highlights the conditions that are identical in each legal regulation and presents the current proposal of the Legal Committee of the Synod of the Reformed Christian Church in Slovakia to simplify the legal definition of church membership

KEYWORDS

Reformed, Reformed church, church membership, suffrage, full church membership

BEVEZETŐ

A mi fülünknek már teljesen természetes, hogy manapság egyháztagról, egyháztagságról beszélünk. De mit szolt volna ehhez – az egyházjogilag egyértelműen értelmezett – kifejezéshez Pál apostol, vagy Péter? Ha teológiai alapvetést szeretnénk a témánk elé hozni, akkor a miszsiói paranccsal kell kezdenünk, ami arra buzdít, hogy tegyünk „tanítvánnyá minden népet, megkeresztelve őket az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek nevében” (Mt 28,19). Vagyis az egyháztagság – Jézusi parancs szerint – két megragadható aktusra épül: a keresztségre és a tanítvánnyá tételre. Ez szépen vissza is köszön a református szabályozásban, hiszen a keresztség és a konfirmáció a minimális feltétele a teljes jogú egyháztagságnak. Az Újszövetség már ismeri az egyháztagság fogalmát, pl. az ApCsel 12,1-ben² találkozunk azzal, hogy Heródes király kegyetlenkedni kezdett az egyház (vagy a gyülekezet) tagjaival. Igazából azért vagyunk bajban, mert a görög „ekklésia” kifejezés, szentírási összefüggésekben, jelenthet egyházat, eklézsiát, gyülekezetet, sőt még népgyűlést is.

Mi, magyar reformátusok, 1881-ig, az országos egyházszervezet megalakulásáig, az egyházközség megnevezésére is az „egyház” kifejezést használtuk. Vagyis az „egyháztag” és

---

¹ Doc. ThDr. Somogyi Alfréd, PhD. református lelkipásztor, egyházjogász, egyháztörténész. A Selye János Egyetem Református Teológiai Karának oktatója, jelenleg a kar dékánja. E-mail: somogyia@ujs.sk

² Református Új fordítás: „Abban az időben Heródes király kegyetlenkedni kezdett a gyülekezet egyes tagjaival”. Károli revideált fordítás: „Abban az időben pedig Heródes király elkezdett kegyetlenkedni némelyekkel, a gyülekezetből valók közül”. Káldi-Neovulgáta: „Ugyanebben az időben Heródes király felemelte kezét, hogy az egyházból néhány emberre lesújtson”; Békés-Dalos fordítás: „Ugyanebben az időben Heródes király felemelte kezét, hogy az egyházból néhány emberre lesújtson”; Szent István Társulati Biblia: „Ebben az időben Heródes király elfogatta az egyház néhány tagját, hogy ártson nekik”.

az „egyházközség tagja” fogalma teljesen összemósodott. Első hallásra nincs is nagy gond, hiszen mi különbség is lehetne a kettő között? Aki az egyház tagja, az az adott egyházközségnek is a tagja, és fordítva is így van. Ám a tagsággal járó jogok tekintetében már van különbség. Például a megkeresztelt, 10 éves gyermek tagja az egyháznak és az egyházközségnek is, de nem lehet sem választójogú sem választható tagja az egyházközségének, és attól még tagja az egyháznak.

A másik értelmezési nehézséget a „gyülekezet” kifejezésünk okozza. Sokszor ugyanazt fejezzük ki a „gyülekezeti tag” és az „egyháztag” szavunkkal, és ezzel a Szentírás is így van. A Jelenések könyvében, a hét gyülekezetnek szóló intést a Károli revideált fordítású és az új fordítású Bibliában is úgy találjuk, hogy „levél az adott gyülekezethez”, míg a Káldi- és a Szent István Társulat, vagyis a katolikus fordítás, az „adott egyház angyalának” fordítást használja. Jogilag komoly különbség van a gyülekezet és az egyház, vagy egyházközség között, amelynek elemzésébe én most nem bocsátkoznék.

Témáismertetés

Témánk ugyanis az egyháztagságot érinti, ami egyházjogi szempontból a jogok és a kötelesek vonatkozásában lesz érdekes. A Szlovákiai Református Keresztyén Egyház Zsinata kész újragondolni az egyháztagság, pontosabban az önálló (teljes jogú) egyháztagság kérdését, méghozzá abból a szempontból, hogy az önálló egyháztagságnak köthetőnek kell-e lennie az egyháztag állandó lakhelyéhez? A továbbiakban tehát elsősorban erre szeretnék összpontosítani.

Először tegyünk egy kortárs kitekintést a keresztyén és keresztyén egyházak érvényes gyakorlatára – elsősorban a Szlovák Köztársaságban bejegyzett egyházak némelyikénél –, és utána foglalkozunk a református egyházon belüli szabályozások múltjával, jelenével és a jövőben mutatkozó lehetőségekkel.

A Római Katolikus Egyház

A Római Katolikus Egyház törvénykönyvében³ az I. rész szól a krisztushívőkről. A Corpus Iuris Canonici vonatkozó részében nem találjuk meg az „egyháztag” kifejezést, helyette a „krisztushívők” megfogalmazást használja a törvénykönyv, mely szerint: Krisztushívők azok, akik – mivel a keresztségben Krisztus testének tagjaivá lettek –, Isten népét alkotják, és minthogy így a maguk módján részesévé váltak Krisztus papi, próféta és királyi feladatának, állapotuknak megfelelően annak a küldetésnek a gyakorlására kaptak hivatást, amelynek a világban való teljesítését Isten az egyházra bízta⁴. Ebből a megfogalmazásból kiemelem a „Krisztus testének tagjává lettek” részt, amit nyugodtan értelmezhetünk keresztségnek. Vagyis a keresztség révén lesz valaki a római katolikus egyház tagjává. A törvénykönyv ezt így ki is mondja: „Az ember a keresztséggel válik Krisztus egyházának tagjává, és ezzel lesz itt személyné is azokkal a kötelezettségekkel és jogokkal, melyek a keresztyéneket jogállásuknak megfelelően megilletik⁵. Vagyis, a római felfogás személyné, pontosabban természetes személyné beszél. A törvénytárban, ebben az összefüggésben így szól az egyértelmű megfogalmazás: „A keresztség felvétele által a latin egyházhoz tartozóvá válik azoknak a szülőknek a gyermeke, akik maguk is oda tartoznak, vagy – ha egyikük nem tartozik oda –, közös akaratral úgy kívánták, hogy gyermeküket a latin egyházban kereszteljék meg; ilyen közös akarat hiányában a gyermek a keresztséggel az apa sajátjogú egyházába kerül⁶. A kiskorúságot 7 év

³ Corpus Iuris Canonici (továbbiakban: CIC)

⁴ CIC 204. kán. 1.§

⁵ CIC 96. kán.

⁶ CIC 111n. kán. 1. §

alatt határozza meg, s talán furcsán hat számunkra a megfogalmazás, de így áll a törvénykönyvben, hogy: „hetedik életévének betöltése után pedig azt vélelmezzük, hogy esze használatával rendelkezik”⁷. Nagykorúnak tekinthető az a személy, aki „betöltötte tizennyolcadik életévét”⁸.

A római katolikus előírás is rendelkezik a lakhely szerinti hovatarozásról, és 4 lehetőséget szabályoz: „A személyt helybelinek nevezzük ott, ahol lakóhelye van, jövevénynek ott, ahol pótlakóhelye van, idegennek, ha van lakóhelye, illetve pótlakóhelye, de ezeken kívül tartózkodik, lakóhely nélkülinek, ha nincs sem lakóhelye, sem pótlakóhelye”⁹. A helybeliségnek számító lakóhelyet ahhoz a helyhez köti, ahol születésekor az illető természetes személy szülei éltek. Ha ez nem azonosítható be, akkor az anyja lakóhelye számít¹⁰. Helybelinek úgy számít valaki, ha „egy plébánia vagy legalább egy egyházmegye területén tartózkodik, és vagy az a szándéka, hogy ha semmi el nem szólítja, örökre ott marad, vagy ténylegesen eltöltöt évet az illető helyen”¹¹. Érdekes azonban megállnunk egy pillanatra a római katolikus egyházértelmezésnél is. „Ez az egyház ebben a világban, mint alkotmányos és rendezett társaság a katolikus egyházban áll fenn, vagyis a Péter utóda meg a vele közösségben élő püspökök által kormányzott egyházban”¹². Tehát, a római felfogás alapján az egyház egyenlő a katolikus egyházzal.

Róma megkülönbözteti a szent szolgálatot teljesítő személyeket a többiektől, vagyis a kánonban olvasunk „klérusról” és „világiakról”¹³. Vannak a „katekumenek” is, akik kérik felvételüket az egyházba, és az egyháztagságuk megítélését várják. Rájuk különös figyelmet fordít az egyház, és „bevezeti őket a szent szertartásokban való részvételbe, különféle olyan kedvezményekben részesíti őket, amelyeket a keresztények élveznek”¹⁴, vagyis, nagyon hasonló jogokkal bírnak, mint az egyháztagok.

Bennünket a továbbiakban főleg a világi egyháztagokkal kapcsolatos szabályozások érdekelnek. A törvénykönyv szerint közöttük, pontosabban „az összes krisztushívők között méltóságuk és cselekvésük tekintetében valódi egyenlőség uralkodik”¹⁵. A keresztség mellett a bérmálásról is rendelkezik a kánon, de nem úgy, ahogy mi gondolnánk. Itt nem az egyháztagság kapcsán jön képbe a bérmálás, hanem a világi egyháztag kötelességei összefüggésében. Idézem: „A világiaknak, akiket Isten – mint minden krisztushívőt – a keresztség és a bérmálás által az apostoli munkára küld, általános kötelességük és joguk, hogy mind egyénileg, mind társulásokban azon dolgozzanak, hogy az üdvösség isteni hírének az egész világon minden ember megismerje és elfogadja; ez a kötelesség különösen olyan körülmények közt sürgető, amikor az emberek az evangéliumot csakis általuk hallhatják, és Krisztust csakis általuk ismerhetik meg”¹⁶.

Szlovákiai Görög Katolikus Egyház

Nagyon hasonló a szabályozás a római katolikus szabályozáshoz: egyháztaggá válik a görög katolikusoknál az a személy, akit megkereszteltek és ez által részévé válik Krisztus testének¹⁷.

⁷ CIC 97. kán. 2.§

⁸ CIC 97. kán. 1.§

⁹ CIC 100. kán.

¹⁰ Lásd: CIC 101. kán. 1.§

¹¹ CIC 102. kán. 1.§

¹² CIC 204. kán. 2.§

¹³ CIC 207. kán. 1.§

¹⁴ CIC 206. kán. 2.§

¹⁵ CIC 208. kán.

¹⁶ CIC 225. kán. 1.§

¹⁷ Szlovákiai Görögkatolikus Egyház Törvénytára (továbbiakban: CCEO) I. rész 7. kán 1. §

Passzív tagságként kezeli a világiak egyháztagságát és aktív tagságként a klérust, illetve a missziót végzőket. Egyébként a görög katolikus törvénytár teljes egyházi jogi egységet mond ki az egyháztagság kérdésében a római katolikus egyház szabályozásával¹⁸.

Szlovákiai Pravoszláv Egyház

A pravoszláv egyház hatályos alkotmánya már beszél választójogú egyháztagról is. A pravoszláv egyházban annak van választójoga, aki az adott egyházközség területén állandó lakhellyel rendelkezik és tisztességesen végrehajtja az egyháztagságból fakadó kötelességeit. Az aktív választójog (vagyis választhat) a 16. életév betöltésétől számítható, a passzív választójog (azaz választható) a 18. életévtől¹⁹.

Csehszlovák Huszita Egyház Szlovákiában

Csehszlovákia megalakulása után, az új államalakulatban létrejött egy új államegyház: ez a Csehszlovák Huszita Egyház volt. Az egyház Alkotmánya az egyházközség definiálása kapcsán beszél az egyháztagokról. Azt mondja: „Az egyház legkisebb szervezeti egysége az egyházközség, mint egyházi jogi személy, amelyet az egyháztagok alkotnak, akik rendszerint állandó lakhellyel bírnak annak az egyházközség területén, amelyet az illetékes egyházmegye szerve, eszerint az alkotmány szerint hozott létre²⁰. Az egyháztagnak választójoga van: választhat és választható²¹.

Szlovákiai Baptista Testvéri Közösség

Az egyháztagnak alapdefiníciója a baptisták Alkotmányának „Általános rendelkezései” között található. Feltételként fogalmazták meg a Szentírás elfogadását, az Újszövetség kiemelt tekintélyét, mint a legfőbb integritást az élet minden területe fölött, és az élő hitet a Szentháromság Istenben.²² Természetesen feltétel a keresztség, pontosabban a bemerítkezés, és a hitvallástétel²³. De feltételként van meghatározva az Alkotmányban az úrvacsorával való élés²⁴ és az egyházfegyelem betartása²⁵ is. Az egyháztagság itt teljesen más összefüggésben áll előttünk, mint ahogy azt megszoktuk. Az egyháztagság itt a gyülekezetekre, illetve az egyházközségekre vonatkozik²⁶, olyan értelemben, hogy az egyházközségek az egyház tagjai (értsd: részei).

Szlovákiai Apostoli Egyház

A Szlovákiai Apostoli Egyház Alkotmányában az egyháztagság definiálásának első mondata az, hogy az egyháztagság önkéntes²⁷. Minden 15. életévét betöltött személy kérheti felvételét az Apostoli Egyházba, ha eleget tesz az Apostoli Egyház szentírás-ismereti és hitismereti feltételeinek, pontosabban elvárásainak. Az új tagot az egyházközség egyháztanácsa vizsgálhatja²⁸. Itt is megtaláljuk az állandó lakhelyhez kötődést, de nem így fogalmazták meg az Alkotmányban. Indirekt módon derül ki az állandó lakhelyhez való kötődés, mert a szabályozás azt mondja, hogy ha az egyháztagnak elköltözik, akkor az egyháztagnak anyagyülekezete biztosítja az

¹⁸ Lásd: CCEO I. rész 7-15 kán.

¹⁹ Lásd: Szlovákiai Pravoszláv Egyház Alkotmánya 21. és 22. fejezetét.

²⁰ A Csehszlovák Huszita Egyház Alkotmánya II. része, 6. fejezet (2.) bek.

²¹ A Csehszlovák Huszita Egyház Alkotmánya II. része, 5. fejezet b) pont

²² A Szlovákiai Baptista Testvéri Közösség Alkotmánya (továbbiakban: BTKA) 2.§ (1) bek.

²³ BTKA 3.§ (2) bek.

²⁴ BTKA 2.§ (2) bek.

²⁵ BTKA 2.§ (2) bek.

²⁶ BTKA 4.§

²⁷ A Szlovákiai Apostoli Egyház Alkotmánya (továbbiakban SZAEA) II. fejezet 3.§ 1. bek.

²⁸ SZAEA II. fejezet 3. § 2. bek.

egyháztagnak átjelentését abba a körzetbe, ahová átköltözött²⁹. Az egyháztagnak jogait és kötelességeit külön taglalja az Alkotmány. Itt találjuk az egyház szolgálatának igénybevételét, a testvéri közösség megélését, az adakozást és sok egyéb szabályozás mellett azt is, hogy például értékű egyházi és polgári életet kell, hogy éljen az Apostoli Egyház tagja³⁰.

A Magyarországi Metodista Egyház

A Metodista Egyház Alkotmánya azzal kezdődik, hogy „az egyház az összes igaz hívő közössége, Jézus Krisztusnak, Urunknak vezetése alatt”³¹, vagyis Önmagát „a Krisztusban egy testet képező egyetemes egyház része”-ként határozza meg.³² Az egyháztagság definícióját nem köti a saját tanításához, hanem azt mondja, hogy: a „Metodista Egyház elismeri, hogy Isten előtt minden ember sérthetetlen méltósággal bír. Megkülönböztetés nélkül mindenki részt vehet az egyház életében, fogadhatja a szentségeket és a keresztség alapján megkeresztelt tagnak, illetve keresztyén hitének megvallása alapján hitvalló tagnak felvehető”³³.

Ágostai Hitvallás Szerinti Evangélikus Egyház (Szlovákia)

A Szlovákiai Evangélikus Egyházban, a keresztség az egyháztagság feltétele.³⁴ A megkeresztelt gyermek a szülei egyházközségének válik a tagjává. Felnőtt esetében annak az egyházközségnek lesz a tagja, amelyikben megkeresztelték.³⁵ Az aktív választójog 18 éves kortól, a passzív választójog 21 éves kortól adatik meg. Az egyháztagnak kötelességei között találjuk az istentiszteleten és az úrvacsorán való részvételt, a példaértékű keresztyéni életvitelt, a gyermekek keresztyén szellemben való nevelését, a hitoktatásban és a konfirmáció-előkészítésben való részvételt, az egyházközség életébe való bekapcsolódást és az egyház anyagi támogatását, az egyházi tisztségek ellátását és az egyházi törvények, valamint az egyházi felsőbbiségek utasításainak betartását³⁶.

Magyarországi Evangélikus Egyház

A Magyarországi Evangélikus Egyház szabályozása így szól: „A Magyarországi Evangélikus Egyház tagja az a magyar állampolgár és az a Magyarországon élő személy, aki keresztségben részesült, az evangélikus egyháznak a Szentírás alapján alapuló hitvallásos tanítását elfogadja, vallja, és képességei szerint megtartja”³⁷. Érdekes és logikus definíció, hogy az egyháztagság igazából egyházközségi tagságban valósul meg, és az számít az adott egyházközség tagjának, aki a gyülekezeti életben, és a gyülekezet fenntartásában lelki, szellemi és anyagi erejéhez képest részt vesz, és általában az egyházközség területén lakik³⁸.

Az eddigi ismertetés összegzése

Ha az eddig elhangzottakat összegezzük, akkor megállapíthatjuk, hogy a keresztség minden esetben feltétele az egyháztagságnak, és azt is kimondhatjuk, hogy mindegyik keresztyén/keresztyén egyház bizonyos feltételek teljesülése esetén, más és más jogosítvánnyal ren-

²⁹ SZAEA II. fejezet 3. § 3. bek.

³⁰ Lásd: SZAEA II. fejezet 4. §

³¹ Metodista Egyház Alkotmánya (továbbiakban MEA) Bevezetésének 1. bek.

³² MEA I.1. Általános megállapítások 4. cikkely

³³ MEA I.1. Általános megállapítások 4. cikkely

³⁴ A Szlovákiai Ágostai Hitvallás Szerinti Evangélikus Egyház Alkotmánya (továbbiakban ECAV) 2. rész 5. fejezet (1) bek.

³⁵ ECAV 2. rész 5. fejezet (3) bek.

³⁶ ECAV 2. rész 9. fejezet (1) bek.

³⁷ A Magyarországi Evangélikus Egyház (továbbiakban MEVE) 1997. évi I. törvénye 13.§

³⁸ MEVE 1997. évi I. törvénye 14.§

delkező egyháztagokat ismer el. Az eddig tárgyalt 9 egyház szabályozásából négy³⁹ nem rendelkezik az egyháztagság kapcsán sem állandó lakhelyhez, sem lakhelyhez való kötődésről, hanem az egyházközségi aktív élethez köti azt. A fennmaradó 5 egyház szabályozásából ket-
tő⁴⁰ csak lakhelyről beszél, három⁴¹ pedig állandó lakhelyet említ. Ez majd akkor lesz fontos számunkra, amikor a Szlovákiai Református Keresztyén Egyház önálló egyháztagságának újragondolásáról fogunk beszélni.

Az egyháztagság szabályozása a református egyházban

Az eddig említett egyházak szabályozása után, evezünk hazai vizekre: nézzük meg a református egyház szabályozását az egyháztagsággal kapcsolatban. Építkezzünk a múltból: jogtörténeti kitekintésemet az országos egyház megalakulásától indítom, vagyis érdemben csupán 1881-ig megyek vissza a történelemben.

Igaz, ami igaz, az egyháztagság kérdését nem is szabályozták a reformáció első kánonjai. Először az 1555-ös második Erdődi zsinat irataiban találunk olyan megfogalmazást, amit egyháztagságként értelmezhetünk, de ez az úrvacsoráról szól és az a lényege, hogy az úrvacsorával élő ember a Krisztus testének tagja⁴².

Ugyancsak utalás szintjén említem meg, hogy a református egyházjogi irodalom megkerülhetetlen személye, Kovács Albert, az 1878-ban kiadott Egyházjogtanában így fogalmaz: „Magyar fogalom szerint a gyülekezet határa összeesik a polgári község határával, és így ugyanazon polgári községben lakó ugyanazon protestáns.vallású hívek egy gyülekezetet alkotnak”⁴³. Az egyháztagságról nem szól külön fejezet az Egyházjogtanban, ám „Az egyházba lépés” című fejezetben az alábbiakat olvashatjuk: „Az apostoli kortól a mai napig az egyházba lépés a keresztség sacramentumának felvétele által történik”⁴⁴, vagyis az egyháztagságot és az egyháztagok jogait, sokáig nem szabályozták olyan módon, mint manapság. Nem csoda tehát, ha a Magyarországi Református Egyház 1881-ben elfogadott első Alkotmányában nem találunk külön fejezetet az egyháztagságról és az egyháztagokról. Ennek – meglátásom szerint – az az oka, hogy sokáig (még 1881 után is), az egyházi szervezeteknek – tehát az egyes egyházközségeknek is –, jogukban állt saját szabályokat alkotni, vagyis, ha akarták, helyben meghatározták, hogy ki az, aki (teljes jogú egyháztagként) „beleszólhat” az adott egyházközség dolgaiba. Ennél talán életszerűbb magyarázat az, hogy sokáig nem volt kérdés az egyháztagság. Evidenciának számított, hogy a megkeresztelt szülők gyermekei, részesülnek a keresztség sacramentumában és az egyház tagjaivá válnak, vallásos nevelésben részesülnek és tagjai az adott egyházközségnek.

Az egyháztagokról az 1881-es Alkotmánynak „Az egyházközségekről” szóló cikkelyekben olvashatunk. „Magyarországnak minden reformált vallású lakosa és honpolgára, azon a helyen tekintetik az egyházközség rendes tagjának, ahol tagja a polgári községnek. Ha pedig ilyen helyen református egyházközség nincs, tagja azon református egyházközségnek, melynek területéhez lakóhelyét az egyházmegyei hatóság beosztja”⁴⁵. A választójogot – a presbiterre választás kapcsán – a 24 éven felülieknek adta meg ez a törvény, s mellé tette feltétel-

³⁹ A baptista, az apostoli, a metodista és a szlovák evangélikus szabályozás.

⁴⁰ A római katolikus és a görögkatolikus.

⁴¹ A pravoszláv, a csehszlovák huszita, és az apostoli.

⁴² Lásd: a második erdődi zsinat végzései, III. cikk. (forrás: Kiss Áron: a XVI. Században tartott magyar református zsinatok végzései. Franklin Társulat, Budapest, 1882.)

⁴³ Kovács Albert: Egyházjogtan. II. füzet. Magyarországi ProtestánssegYESÜLET, Budapest, 1878. 343. o.

⁴⁴ Kovács Albert: Egyházjogtan. II. füzet. Magyarországi ProtestánssegYESÜLET, Budapest, 1878. 535. o.

⁴⁵ A Magyarországi Református Egyház 1881-es Törvénytára (továbbiakban MRET 1881) első rész, első fejezet 15.§.

ként, hogy saját neve alatt egyházadót fizessen és tisztességes életet éljen⁴⁶. Ugyanakkor az 1881-es törvény ismerte azt a lehetőséget is, hogy az egyháztag nem a saját egyházközségében éli hitéletét. „Ha a reformált egyház valamely tagja, illetékes egyházközségén kívül, más egyházközségben, illetőleg községekben is rendesen és állandóan viseli az egyházi terheket, ott az egyháztagokat illető jogokat is gyakorolhatja”⁴⁷. Ezzel a szabályozással élt a magyar reformátusság több, mint 20 évig.

Majd az 1904 és 1907 között, Budapesten megtartott zsinat törvényei már külön foglalkoztak az egyházközség választó tagjaival. „Jogosult választó az egyházközség minden olyan férfi, vagy önjogú nőtagja (beleértve a nagykorú hajadont, az özvegy és a törvényesen elvált nőt, a vegyes házasságban élő és az olyan nőt, kinek férje egy éven túl külföldön tartózkodik, de egyházi adót fizet) aki betöltötte 24. életévét, vagy törvényesen nagykorúsított, vagy e kor elérése előtt házasságra lépett és az egyházi és iskolai közteherviselésben részt vesz”⁴⁸. Ez a törvénytár pontosította a választói névjegyzék gyakorlatát, s az elkészítésének a módját és a vonatkozó határidőket, vagyis ott tartunk, hogy 1881-től kezdve már törvény mondta ki, hogy a választójogúság életkortól és az egyházi adó befizetésétől függött. Ez a szabályozás tájainkon alig két évtizedig volt hatályos.

Az I. világháborút lezáró trianoni békediktátum következtében a Magyarországi Református Egyház is darabokra szakadt. A Felvidék reformátussága 1923-ban, a Lévai zsinaton mondta ki önálló egyházzá alakulását. Az itt elfogadott törvénytárat az 1928. évi Pozsonyi zsinat módosította, de a választójogú egyháztagok kérdésében nem történt változás a Lévai zsinaton elfogadottakhoz képest. A zsinati atyák az 1906-os törvényre alapoztak, így a két világháború közötti időszakban, a szlovenszkói református egyházban választójoga volt minden 21. életévét betöltött, vagy törvényesen nagykorúsított férfinak és nőnek, aki hozzájárult az egyházi és iskolai közterhek viseléséhez⁴⁹.

Az 1939-es visszacsatolás és a II. világháború után, a felvidéki református egyház csak 1951-ben állt vissza a zsinati rendre, s ekkor fogadta el az egyház legfelsőbb testülete az új – immár a szocialista társadalmi berendezkedéshez hangolt – Alkotmányát. Az 1951-es megfogalmazás szerint: „Az Egyház tagja az a személy, akit megkereszteltek”⁵⁰ és „teljes jogú egyháztaggá válik az, aki hitéről a gyülekezet előtt nyilvánosan vallást tett, az egyháztagsági fogadalmat letette, akit az Egyházba befogadtak és az állandó lakhelye szerint illetékes egyházközségben rendszeresen hozzájárul az egyház szükségleteinek fedezéséhez”⁵¹. Ez a szabályozás az Egyházunkban 43 évig volt hatályban. Alapos okkal feltételezhetjük, hogy az egyháztagságnak az állandó lakhelyhez kötése cseh, illetve szlovák egyházi minta alapján került a Szlovákiai Református Keresztyén Egyház szabályozásába.

A rendszerváltás után, 1994-ben módosította a zsinat az Alkotmányt. Itt el kell mondanunk, hogy a kommunista időszakban kialakult kedvezőtlen gyakorlatot, az Alkotmányban próbálta rendbe tenni az Egyház. Ezért kerültek be olyan szabályozások is az Alkotmányba, amelyeknek igazából nincs ott semmi keresnivalójuk. A jelen pillanatban is hatályos szabályozás szerint: „Az Egyház tagja az a személy, akit megkereszteltek”⁵². Az Alkotmányunk külön definiálja az ún. „önálló egyháztagot”, ami a többi református törvénytárban a teljes jogú egyháztagnak felel meg. Önálló egyháztag „az, aki legalább kétévi előkészület után, 13–

⁴⁶ Lásd: MRET 1881, 24. §.

⁴⁷ MRET 1881, 16. §

⁴⁸ A Magyarországi Református Egyház Törvénytára 1906 (továbbiakban MRET 1906), 18. §.

⁴⁹ Lásd: Csehszlovákiai és Kárpátaljai Egyetemes Református Egyház Törvénytára 1923., 18. §.

⁵⁰ A Szlovákiai Református Keresztyén Egyház Alkotmánya (továbbiakban SZRKEA 1951), 5.§, 1. bek.

⁵¹ SZRKEA 1951, 5.§, 2. bek.

⁵² A Szlovákiai Református Keresztyén Egyház Alkotmánya (továbbiakban SZRKEA) 5. § (1) bek.

14. életévében a konfirmációi fogadalmat letette, vagy aki felnőttként hitéről a gyülekezet előtt nyilvánosan vallást tett, akit az Egyházba befogadtak és az állandó lakhelye szerint illetékes egyházközségben gyakorolja vallását, cselekvőleg részt vesz az Egyház munkájában, és folyamatosan hozzájárul az Egyház terheinek hordozásához⁵³.

Ha ezt a szabályozást görcső alá vesszük, akkor megállapítható, hogy az önálló egyháztagnak, egyidejűleg 10 feltételnek kell megfelelnie. Ez a tíz feltétel a következő:

1. legalább kétévi előkészület után, (vagyis az egy éves felkészülés nincs összhangban az alkotmányos szabályozással);
2. 13–14. életévében (vagyis aki 15, 16, vagy 17 évesen konfirmál, az nem tesz eleget ennek az szabályozásnak);
3. a konfirmációi fogadalmat letette (vagy aki felnőttként hitéről vallást tett);
4. a gyülekezet előtt (véltetőleg istentisztelet keretében);
5. nyilvánosan vallást tett (a vallástétel inkább liturgiai aktus, mint jogi);
6. akit az Egyházba befogadtak (az Egyházba való befogadás lényegét nem tudjuk megállapítani);
7. az állandó lakhelye szerint illetékes egyházközségben (ezt a feltételt csak azok tudják teljesíteni, akiknek az állandó lakhelyén szervezett egyházközség létezik, vagyis a szórványban élő reformátusok eleve nem lehetnek önálló egyháztagnak);
8. gyakorolja vallását, (nincs definiálva hogy a vallás gyakorlása jogi szempontból mit jelent);
9. cselekvőleg részt vesz az Egyház munkájában, és (nincs definiálva, hogy jogi szempontból mit jelent az Egyház munkájában való cselekvő részvétel);
10. folyamatosan hozzájárul az Egyház terheinek hordozásához (nincs definiálva, hogy mit jelent a folyamatos hozzájárulás, pl. havi, vagy évi időintervallumban kell megítélni a folyamatosságot?).

Egyháztagnak ez azt jelenti, hogy igazából csak az lehet önálló egyháztagnak (vagyis az kerülhet fel a választók névjegyzékére), aki maradéktalanul és egyidejűleg megfelel mind a 10 feltételnek. Persze az egyházi gyakorlat azt mutatja, hogy az az egyháztagnak kerül fel a választói névjegyzékre Egyházunk egyházközségeinek döntő többségében, aki befizeti az egyházadót. Ez a gyakorlat azonban nem teszi semmissé az Alkotmány túlszabályozását. Meggyőződésem szerint azért alakult így a túlszabályozás, mert a kommunista éra elmúltával, a Zsinat itt – az Alkotmányban – próbálta „helyre tenni” azt a rossz gyakorlatot, ami addigra kialakult az Egyházban, például azt, hogy nem a „saját” gyülekezetébe járt az ember, hanem máshová. A városi pedagógus házaspár, a nagymama falujába vitte a gyermekét megkeresztelni, a konfirmáció sem az otthoni gyülekezet közösségében történt, hanem az ismerős lelkésznél, akiben megbízott a család, vagy a szomszéd lelkésznél, akinél könnyebb volt a konfirmáció. Tudjuk jól, a kommunista diktatúrában néhány hetes, vagy hónapos „gyorstalpaló” után is lehetett konfirmálni. Minden ifjúnak örült a gyülekezet és a lelkész, és sok helyen, néhány hónapos felkészülés után, akár 10, vagy 11 évesen is lehetett konfirmálni. Azért, hogy a családnak ne legyen baja belőle, a konfirmáció akár a lelkészi hivatalban, vagy az adott családnál is megtörténhetett. Ezt a kusza és szabályozatlan gyakorlatot kellett rendbe tenni. Ezért került be az Alkotmányba a két éves előkészület, a 13-14 éves életkor, illetve az, hogy a gyülekezet előtt és nyilvánosan kell hitvallást tenni. A konfirmáció rendjét, azóta egy külön egyházi jogszabály is rendezi,⁵⁴ tehát tényleg ideje lenne módosítani az Alkotmányunknak ezt a részét.

⁵³ SZRKEA 5.§ (2) bek.

⁵⁴ A 2/2011-es számú, az egyes egyházi szertartások végzéséről szóló törvény.

A konfirmációhoz képest azonban – úgy néz ki a helyzet, hogy – az állandó lakhelyhez kötöttség nagyobb és húsbavágóbb problémát jelent. Az alkotmányos szabályozás közel 30 éves hatályának időszakában, számos gyülekezetben gondot jelentett, és elhallgatott törvénysértést eredményezett ez a szabályozás. A szomszéd faluban lakó gondnok, vagy presbiter, vagy a faluból városba költözött család, aki nem jelentkezik be új lakóhelyén állandó lakhelyre, vagy éppenséggel a lelkész miatt a szomszéd gyülekezetbe járó egyháztag, ma már mindennapos gyakorlat, vagyis tény az Egyházunkban. Csakhogy ez a gyakorlat így alkotmányellenes. Az önálló egyháztagság szabályozását meghaladta az idő, valamint a társadalmi és az egyházi gyakorlat. Mielőtt azonban a megoldási javaslatokról szólnék, nézzünk meg a református egyházban néhány jelenleg élő és hatályos szabályozást.

Erdély és Királyhágó-mellék (Romániai Református Egyház)

Az Erdélyi- és Királyhágó-melléki egyházkerületben, az állandó lakhely nem szerepel a teljes jogú egyháztag meghatározásánál. Sőt! Azt mondja az erdélyi Alkotmány, hogy: „A Romániai Református Egyház tagjai mindazok, akik részesültek a keresztségben, reformátusnak vallják magukat egyházi és világi hatóságok előtt, valamelyik református egyházközségnek nyilvántartott tagjai – éljenek bárhol a világon –, és elfogadják a református egyház hitvallásait és törvényeit”⁵⁵, vagyis az erdélyi reformátusság felvállalta azt, hogy az egyházközségi nyilvántartás a döntő. Náluk a presbitérium hatásköre meghatározni azt, hogy az adott egyházközségben ki lesz teljes jogú egyháztag és ki nem. Ez egy fontos – és meglátásom szerint –, felelősségteljes jogköre a presbitériumnak, mindamelllett logikus is, hiszen az illetékes presbitérium mondja meg, hogy ott, abban az adott egyházközségben, kinek legyen beleszólása egy presbiter-, gondok-, vagy éppenséggel lelkészválasztásba. Akár azt is mondhatnám, hogy a „szubszidiaritás elvének” tökéletes érvényesülése lenne nálunk is egy ilyen szabályozás. Nem beszélve arról, hogy ha a presbitérium felelős az egyházközség ügyeiért, akkor miért éppen az önálló (teljes jogú) egyháztagság megadásába, vagy megítélésébe nincs semmi beleszólása? Ha túlozni szeretnék, akkor azt is mondhatnám, hogy az egyházközség ügyeiért felelős presbitérium helyett, jelenleg az egyetemes egyház mondja meg, hogy ki lehet tagja az adott egyházközségnek. Ez a sarkos megfogalmazás, nem áll távol a valóságtól, de távol áll attól a református sajátosságtól, hogy mi a gyülekezeteinkben élünk és a gyülekezeteinknek van egyházuk, nem az egyháznak gyülekezetei.

A Kárpátaljai Református Egyházkerület

A kárpátaljai reformátusok gyakorlatában az számít egyháztagnak, „akit a református egyház szertartása szerint megkereszteltek, valamint az a nagykorú keresztyén, aki magát reformátusnak vallja”⁵⁶. „Teljes jogú egyháztag az, akit megkereszteltek, konfirmációi fogadalmat tett, a gyülekezeti istentiszteleten és az úrvacsorai közösségben részt vesz, és egyházközségében az egyház fenntartásához hozzájárul. Az ilyen egyháztagnak nagykorúsága betöltésétől kezdődően választó joga van és választható”⁵⁷. Vannak még további feltételek is kötelességgként megfogalmazva, mint például az evangélium szerinti tiszta erkölcsű élet, az istentiszteleteken való részvétel, az úrvacsorával élés, a gyermekek református vallásban való nevelése és az egyházi közterhek viselése⁵⁸. A választójogúság Kárpátalján a 18. életév betöltéséhez, a konfirmációhoz és az egyházfenntartás fizetéséhez van kötve, de itt áll az is, hogy: Akit az egyházközség

⁵⁵ A Romániai Református Egyház Alkotmányának 3.§.

⁵⁶ A Kárpátaljai Református Egyház Alkotmánya (továbbiakban KREA) 15.§, 1. bek.

⁵⁷ KREA 15.§, 2. bek.

⁵⁸ Lásd: KREA 16.§.

felvett a választók névjegyzékébe”⁵⁹, vagyis Kárpátalján is van „beleszólása” a presbitériumnak abba, hogy ott helyben ki lehet teljes jogú egyháztag. A presbitérium állítja össze ugyanis a választói névjegyzéket.

A Magyarországi Református Egyház

A Magyarországi Református Egyház „tagja minden magyar – illetve Magyarországon élő nem magyar – állampolgár, akit a református egyház szertartása szerint megkereszteltek, valamint az a nagykorú keresztyén, aki magát reformátusnak vallja”⁶⁰. „Teljes jogú egyháztag az, akit megkereszteltek, konfirmációi fogadalmat tett, a gyülekezeti istentiszteleten és az úrvacsorai közösségben részt vesz, és egyházközségében az egyház fenntartásához hozzájárul. Az ilyen egyháztagnak nagykorúsága elérésétől kezdődően választó joga van és választható”⁶¹. Ez a jelenlegi magyarországi gyakorlat.

Magyar Református Egyház

Végezetül lássuk a 2009 óta létező, jóval több, mint virtuális közösséget jelentő Magyar Református Egyház vonatkozó szabályozását. Eszerint: „A Magyar Református Egyház tagjai mindazok, akik a keresztség sákramentumában részesültek, és – a történelmi jogfolytonosság alapján –, magukat a Magyar Református Egyházhoz tartozónak vallják, éljenek ők bárhol a világban, és legyenek magyar vagy más anyanyelvűek”⁶². „Teljes jogú egyháztag az, aki a református egyház rendje szerint konfirmációs fogadalmat tett, aki a református egyház hitvallásai és törvényei szerint él, az egyház anyagi terheinek hordozásában részt vállal, és aki valamelyik egyházközségnek nyilvántartott választójoggal rendelkező tagja”⁶³. Az egyházközségi nyilvántartás a gyakorlatban ugyancsak a választói névjegyzékbe való felvételt jelenti: vagyis a világ reformátusságát lelki egységbe foglaló Magyar Református Egyház is olyan szabályozást hozott az Alkotmányába, ami feljogosítja az adott egyházközség presbitériumát a teljes jogú egyháztagság megadásának, illetve meg nem adásának kérdésében.

ÖSSZEGZÉS, MEGOLDÁSI JAVASLAT

A fentiekből látható, hogy a Szlovákiai Református Keresztyén Egyház szabályozása a legösszetettebb. Itt valóban, egyidejűleg, 10 feltételnek kell megfelelni. Más egyháznál nem találkoztunk ilyen szabályozással.

Az egyháztagság kérdésének egyházjogi egyszerűsítését egyfelől a magyar református egyháztestek közötti jogharmonizáció, másfelől pedig az egyházi élet gyakorlata is megkívánja.

A Szlovákiai Református Keresztyén Egyház Zsinatának Jogi Bizottsága jelenleg egy egyszerűsített megfogalmazáson dolgozik, amely teljesen összhangban van mindazzal, amiről eddig – református vonatkozásban – beszéltem. A javasolt szöveg így hangzik: „Az Egyházban önálló egyháztag az a személy, aki konfirmált, és akit – a választói névjegyzékbe való felvétellel –, befogadtak abba az egyházközségbe, ahol az istentiszteleti és úrvacsorai alkalmakon

⁵⁹ KREA 18.§ a) pont (3) bek.

⁶⁰ A Magyarországi Református Egyház Alkotmánya (továbbiakban MREA) II. fejezet, 22. § (1). bek.

⁶¹ MREA II. fejezet, 22.§ (2.) bek.

⁶² A Magyar Református Egyház Alkotmánya 6. §.

⁶³ A Magyar Református Egyház Alkotmánya 7. §.